

NĚMCOVÁ.

ČERTŮV ŠVAGR ▢ NE-
OHROŽENÝ MIKEŠ ▢
O NESYTOVI ▢ SILNÝ
CTIBOR ▢

145 2/2

ŽEŇ Z LITERATUR. SVAZEK ^{15.} ~~XV.~~
DRUHÉ VYDÁNÍ. MLADÝM ČTENÁŘŮM
VYDÁVÁ JAN LAICHTER. REDAKCÍ
VÁCLAVA TILLE. V PRAZE 1912 ▢ ▢ ▢

Za 30 hal.

Čertův švagr.

Petr byl chlapec na ženění, když mu máma umřela. Říkává se, když si chce Pánbůh hodného blázna udělat, že vezme starému muži ženu. To přísloví se dokázalo na Petrovu otci; zbláznil se a vzal si místo růžence mladou ženu. Ta mu život sladila, takže za rok samou dobrotou umřel. Co byla macecha v domě, neměl Petr utěšené chvíle; ale do služby nechtěl, protože si myslel, aby mu tatík přece něco odkázal, když mu až do smrti věrně sloužiti bude.

Ale ubohý chlapec se zmejlil! Macecha si tatika dobře obcházet znala, a když starý oči zavřel, shledalo se, že nedostal Petr kromě několika hadrů ani co by za nehet vlezlo. I ten podíl po nebožce matce mu macecha upřela. Když se to Petr dověděl, zmocnila se ho zlost a lítost, a s chutí byl by macechu zabil. Ale po chvíli si to rozmyslel, vylezl na podnebí, sebral své šaty a složil je do truhly.

Když byl s tím hotov, sepial ruce přes kříž, postavil se před tátovu truhlu a pravil sám k sobě: »Mám si vzít ten svůj podíl anebo nemám? — Ne,

nevezmu ho; když mne ta zlá žena o všechno ošídila, ať si i ty hadry schová. Ale jedno jí přece nenechám.«

Přitom otevřel truhlu a vyndal stříbrný prsten s granátem. »Ten mi dala máma a povídala přitom, abych ho dal svému děvčeti. Ó má zlatá mamičko, kdybyste mohla vstát, vy byste koukala na ten pořádek.«

Strčil prsten do kapsy a slzami ho polil, potom uchopil truhlu, snesl ji dolů, tam ji položil na široká ramena, šel zahradou do třetího statku. Selka byla nebožky mámy sestra a ráda ho přijala.

Tu chvíli, když Petr ze statku otcova ušel, vyprovázela macecha dobrého známého. Když přišla a děvečky jí řekly, že byl Petr doma a že si truhlu odnesl, vylítla na podnebí jako drak a všechno všudy přehlížela. Našla všechno, i tátovy šaty nechal, jen prsten byl z truhly pryč, po kterém sama dychtila.

Chvilku stála plná zlosti, potom se ale ušklíbila, vše uzavřela, ustrojila se a běžela na zámek k panu vrchnímu. Petr jí byl dávno již sůl v očích, jenže se nemohla se žádné strany k němu dostat; nyní šla žalovat, že ji okradl. Nedlouho předtím, než se vdala, sloužila u pana vrchního za děvečku, věděla tedy dobře, jak to chodí. Nejdříve šla k paní, několik slovíček s ní promluvila, paní zase promluvila s pánem, a když vešla k panu vrchnímu do kanceláře, poklepal jí na plné rameno, ptaje se: »No, Dorotko, co děláte, jak se máte?«

»Jak náleží dobře, milostpane, jen kdybych se nemusela s tím nezdárným klukem zlobit,« odpověděla pětidenní vdova a začala panu vrchnímu své stížnosti přednášet.

Pan vrchní ji jak se sluší a patří vyslechl, vzal šňupec, poklepal jí zase na druhé rameno a odpověděl: »Nemějte žádnou starost, Dorotko, však my mu hlavu napravíme, a nedá-li si ji napravit, máme ještě jiné prostředky, aby zkrotnul.«

Dorotka poděkovala a s plnou důvěrou se do vsi vrátila. To bylo odpoledne, a večír přišel biřic pro Petra. Ubohý zůstal, jako by do něho uhořelo, a tetka spráskla rukama nad hlavou, když biřic poroučel, aby s ním tu chvíli na zámek šel a to dobrovolně, sice že mu položí pouta na nohy.

»Nešťastný chlapče!« zvolala stará, »cos učinil? Jakou hanbu to na mne uvaluješ?«

»Mlčte, tetko! Jakou hanbu bych na vás uvaloval? Vždyť jsem před žádným ani vody nezkalil.«

»Nadarmo by páni s pouty pro tě neposlali.«

»Kdož ví, co jim napadlo.«

Přitom vtiskl svou tchořovku na hlavu, oblekl šarkový kabát a podal tetce ruku, která tu s sepiatýma rukama stála a plakala.

Petr šel vedle biřice s hlavou sklopenou a pro živý svět by se byl okolo sebe nepodíval. Stud, zlost, lítost, všecko to se střídalo v duši jeho a

kdyby se byl nestyděl, byl by plakal, až by se byly hory zelenaly. Když ho přivedl biřic na zámek, poručil pan vrchní, aby jej dali do šatlavy, protože dostal hosti a nemá kdy vysléchat. To okamžení se rozkaz vyplnil. Sotva se dvěře za biřicem zavřely, hodil sebou Petr na slámu, a hořce plakal — hořčeji než o pohřbu vlastní matky. Pozdě na noc usnul, ale celou noc ho děsily strašné sny, v nichž nejstrašlivější osobou zlá macecha byla.

Časně ráno byl předvolán k panu vrchnímu a tam se žaloba přednesla.

»V hrdlo lže, milostpane!« zkřikl Petr, doslechnuv křivé obžalování macešino. »Prsten je můj, já ho po mámě zdědil, o to druhé věno, co jsem měl dostat, o to o všecko mne připravila. A nyní se opováží říci, že jsem ji okradl! I aby jí jazyk uschl!«

»Takovou notou zná každý zpívat,« odpověděl hněvivě pan vrchní. »Pověz, kde máš prsten, a nedělej dlouhé caparty, sice ti dám deset vysázet.«

»Milostpane! neradil bych žádnému, aby se mne křivě dotknul. Zdravé oudy by jistě neodnesl.«

»Ty se opovážuješ mně vzdorovat? Chopte se ho!«

Biřic a ještě jeden chtěli Petra odvést, ale on je tak nerázně od sebe hodil, že daleko odletěli, a bezmála by i pana vrchního byli na zem porazili. Pan vrchní běhal po pokoji a biřicové stáli

jako dva hafani. Petr měl pěstě zařaté a brzy bledl brzy červenal. Najednou dostával zmodralý nos pana vrchního svou přirozenou pivoňkovou barvu a nadutá huba se ušklíbla. Poručil, aby Petra odvedli, sám sedl ke stolu a psal. Ráno když se přišla macecha ptát, jak to dopadlo, povídal pan vrchní, že dal Petrovi — bílý kabát.

Zatím vezli Petra svázaného k městu. Ležel jako bez smyslů, a teprv když ho na místo přivezli a odevzdali, viděl kde je a co se z něho státi má. Odjakživa měl zášť proti vojenskému stavu, a nyní měl být sám vojákem; tu si může každý pomyslit, s jakou chutí šarkový kabát svlékal a vojenský šat oblékal! — A což se mu teprva vnitřnosti kroutily, když ho pan desátník cvičil. — Často skřípal Petr zubami, tiskl prsty do zbraně a panu desátníkovi by se bylo vedlo jako tupým roháčům, kdyby si nebyl zpomněl na uličku, které se bál co smrti.

Jednoho dne dostal na několik hodin dovolenou a šel ven do pole. Dávno se necítil tak blaženým, jako tu chvíli, shodil se sebe těsný šat, pověsil ho přes rameno, a vesele kráčel, jako by šel na posvícení. Na jedné straně šlo šest sekáčů volným krokem po poli jako morová rána, a plné klasy skláněly zlaté hlavičky pod ostrými kosami. Druhá strana byla živější. Vprostřed poli stál žebrinový vůz s voly, a pacholek, na jehož klobouku se hodná kytká červenala, nakládal na něj mandele, chlapci a děvčata vázali, ta nosila, ona podávala.

S každé tváře se pot jen lil, každá měla ruce krvavé a opuchlé od strniště a vedra slunečního, ale nikdo se na to neohlížel, všickni chvílemi vesele zpívali a po poli dováděli.

»Pomáhej Pánbůh!« pozdravil Petr, když přišel blíže nich.

»Dejž to Pánbůh, pojdte nám na pomoc!« křičely děvčata.

Petr hodil hbitě kabát na zem a pustil se do práce, a přitom si zpíval a děvčata pokoušel. Ty se zprvu divily, ale za malou chvíli s ním zacházely, jako by oďjakživa mezi nimi býval. Když byl vůz plný, položily navrch pavuz, jedna vylezla nahoru a pověsila na přední konec věnec z klasů, charpy, koukole a divokého máku, pacholek práskl do volů, děvčata a chlapci vzali na ramena hrábě, podávadla a jiné nářadí, Petr svůj kabát, a zpívající brali se všickni za vozem. Doma povídala čeládka hospodyni, jak jim pan voják pomáhal, a selka mu přinesla hnedle hrnek dobré smetany s chlebem. Petr to milerád přijal, potom dal s Pánembohem, a šel, ale ne k městu, nýbrž k lesu. Slunce bylo již dávno zapadlo a Petr ještě kráčel, až přišel po půlnoci na vršek, odkud viděl vesnici, v které byl zrozen. Byl rád, že si bude moci oddechnout, neboť na celé cestě ani nezastavil, a pořád strachem trnul, jako by ho desátník za krk držel. Ve vesnici ještě všecko spalo, jen štěkot psů a pění kohoutů rušilo ticho. U tetčina statku skočil Petr přes plot do zahrady, tiše se kradl přes dvůr

až ke dveřím. Černý začal vrčet, ale Petr řekl: »Lež, černý, lež!« a pes se pokojně položil, neboť poznal hlas bývalého pána, který s ním začasť na poli oběd sdílel.

»Tetko, otevřete!« šeptal tiše Petr a klepal na okénko.

»Každý dobrý duch chválí hospodina,« zajek-tala tetka a udělala kříž.

»I nekřížujte se a pojdte mně raději otevřít; vždyť já to jsem, váš Petr.«

»Jdeš na dovolenou?« ptala se stará, když zá-voru oddělala.

Ale Petr jí neodpověděl a vklouzl do sednice. Tetka šla za ním, vzala s pícky troudník, a když rozkřesala, rozžehla louč a posvítila Petrovi do očí, který po sednici přecházel. Viděla, že je celý uři-čený, bez kabátu a bez čepice.

»Chlapče, ty divně vypadáš, copak se to s tebou dělo?«

»Utekl jsem z vojny, protože mne tam trýznili. Věřte, kdybych tam byl déle zůstal, že by mne byli oběsili. Teď mně dejte jen brzo moje šaty, já se převléknu a půjdu dále. Tuten oděv ukliděte, aby jej žádný u vás nenašel, kdyby mne tu přece hledali, což se však nestane, protože jsem hodil čepici do řeky, aby mysli, že jsem se utopil.«

»Svatý Jene Nepomucký, čeho se na tobě do-čkám!« Tak se tetka křížovala a šla napřed do srubu, kde měl Petr stát truhlu, potom udělala

na krbu ohniček a uvařila chlebovou polívku. V malé chvíli přišel Petr přestrojen v selském šatě a při jídle vypravoval stařeně své nehody. Konečně si posadil široký klobouk na hlavu, do kapsy vzal kus chleba, a rozžehnav se s plačící tetkou, která mu ještě na cestu dva krony přidala, zlehoucha jak přišel, zase odcházel. Pohládl černého po hřbetě, skočil přes plot, ohlídl se truchlivě na statek zemřelých rodičů, v kterém jedovatá macecha spala, a pak se ubíral do světa službu hledat.

Dokud byl v bližších krajích, neptal se po žádné službě, až přišel dále. Tu se zastaví v jedné vesnici a zamíří do velkého statku. Sedlák stál na záspi, čtvrt bochníku chleba v ruce, kus pomazanky a svačil.

»Pochválen buď Ježíš Kristus, hospodáři!« pozdravil Petr.

»Až na věky; co bys rád?« ptal se plnou hubou sedlák.

»Jestli byste nepotřeboval pacholka. Já přišel z vojny a hledám si službu.«

»Vysloužilý voják! Tak mladý? Tys byl asi dobré kvítí, když s tebou ani na vojně obstát nemohli! Ráno aby ležel na sudni chléb, ve stole karty a za stolem děvče, to mají ti páni nejradši. Já bych musel dělat pacholka a ty bys dělal hospodáře. Jdi s Pánem Bohem.«

Petr začínal sedlákovi špatné domnění vymlouvat, ale ten ho poslal »k čertu«, obrátil se a šel

dovnitř. Petrovi tváře jen hořely, jak se styděl, že ho sedlák tak zhaněl, ale co měl říci? V druhé vesnici umínil si, že půjde k správci o službu žádat a že o vojně ani necekne, aby se mu zase tak nevedlo. Přejde k vratům, vezme za kliku, těžké dvěře se otevrou a pronikavý zvuk zvonku nad nimi ozve se po celém domě. Z kuchyně vyběhne hospodyně, za ní tři kočky. I ptá se Petra, co chce?

»Chtěl jsem se zeptat pana správce, zdali by nepotřeboval pacholka. Táta mi umřel, na mne se málo dostalo, musím jít sloužit.«

»Zeptám se,« odpověděla hospodyně a šla do pokoje, kde pan správce s dvěma hostmi v karty hrál.

»Venku je selský chasník a ptá se po službě; zdá se být pořádný hoch. Na druhý týden půjde náš pacholek pryč, myslila jsem, kdybyste s ním ráčil promluvit.«

»Teď mi dala pokoj, ať jde k čertu; alifer!« odpověděl pan správce, vyhodil kartu a hospodyně se hnala ze dveří. Petr zaslechl správcovu odpověď až venku i dal s Bohem a nevrle dveřmi bouchl. »Již vidím, že nedostanu ve vesnici službu, půjdu raději do města,« pravil sám k sobě a šel k městu. Ale i ve městě se mu lépe nevedlo, neboť ho poslal i ten nejbohatší kupec k čertu a ještě mu nadal selských hlupáků.

»Kdybych jen věděl, kudy do pekla, šel bych tam rovnou cestou a možná že bych dostal u čerta

lepší službu než u těch nemilosrdných lidí.« Tak nařikal Petr v lese na trávníku, kamž si byl celý utrimáčen lehl. Krony byly ty tam, co nyní počít? I bylo mu toho již líto, že utekl z vojny. Tu jde kolem pěkně oblečený pán. »Pochválen buď Ježíš Kristus!« pozdravil Petr a pozdvihl klobouk, ale pán neodpověděl a šel dále, než zase se obrátil a ptal se Petra, co se mu stalo, že se zdá býti smutný a mrzutý.

»Kdož by se neziobil,« odpověděl Petr a zvolnička vstával, »vždyť je na světě čím dál, tím hůř. Na třech místech jsem prosil o službu a všude mě poslali k čertu. Věru bych k němu šel, kdybych věděl, kudy tam.«

»A nebál bysi se ho?« ptal se pán.

»Nebojím se ani celého pekla,« odpověděl lhostejně Petr.

»Tedy se na mne podívej, já jsem, koho hledáš,« řekl pán a proměnil se v čerta. Ale Petr sebou ani nahnul a pokojně si čerta prohlížel. Nato mu černý povídal, aby šel k němu do služby, že nebude míti mnoho co dělat a že se mu dobře povede, bude-li přitom poslušný, že ho za sedm let pustí a štědře obdaruje. Petr podal čertu ruku, ten ho vzal v polo, zvedl se s ním do povětří, a než se Petr zpamatoval, byli v pekle. Tam mu dal čert kožené šaty a vedl ho do jedné síně, kde stály tři kotle, pod nimiž hořelo. I řekl čert Petrovi:

»Tvá práce po celých sedm let bude, pod ty kotle přikládat. Pod první kotel dáš za den čtyry

polena, pod druhý kotel dáš osm, pod třetí dáš dvánáct. Jen se měj na pozoru, aby ti oheň nevyhasl, a nikdy se do kotlů nedívej, sice tě bez platu vyženu. Budeš-li ale poslušen mých slov, nebudeš pykat.«

Kdyby to nebylo v pekle, mohl Petr říci, že se má jako v nebi. Jíst a pít měl do sytosti a práce málo; když chtěl, procházel se po zahradě, když nechtěl, sedl k černým kamarádům, a ti povídali takové kousky, že mohl až smíchem puknout. Pod kotle přikládat nezapomněl a víka odkrýti mu ani nenapadlo. Jedenkráte mu bylo, jako by v kotli něco zabručelo, i běžel k čertům s vyřízenou, ti mu ale odpověděli, že to není jejich starost, a Petr šel zase ke kotli říka:

»Nu, pro mne, ať se to tam na škvarek spálí, já se tam nepožívám.«

Již se to zdálo být Petrovi hodně dlouho, co ho čert do služby přijal, i ptá se ho jedenkráte, jak dlouho má ještě sloužit?

»Zejtra dojde sedm let, co jsi u mne,« odpověděl čert.

Petr byl rád, neboť se mu poslední čas přece po světě stejskalo. Druhý den nato vejde čert k němu, právě když přikládal a pravil: »Dnes, Petře, máš vyslouženo; abysi se nemusel s tolika penězi vláčet, vezmi tuten měšec, kdykoli ho rozevřeš a řekneš: »Syp, pytlíčku,« vysype ti tolik dukátů, co budeš chtít. Měj se dobře, Petře; myslil jsem, že u nás ještě zůstaneš, neboť na světě beztoho

mnoho neužiješ, lidé se tě budou bát, proto že jsi se už sedm let nemyl, sedm let vlasy ani nehty nestříhal.«

»Ba na mou věru, na to jsem ani nezpomněl. Ale toť je pojednou, voda a nůžky všecko spraví. U vás přece nezůstanu.«

»Od tě černoty si nepomůžeš, leč bych já ti dal dobrou radu. Prozatím zůstaň jaký jsi a jdi na svět, až budeš chtít, pomohu ti. Kdyby se tě lidé ptali, kdo jsi, řekni, žes čertův švagr, a nebudeš lhát.«

»Ale poslechni, pane čerte, když jsem ti vše tak pořádně obstaral, mohl bys mně teď povědět, co v těch kotlích vězí.«

»Podívej se tedy,« řekl čert a odkryl první víko. Petr viděl svou macechu.

»Máš štěstí, že jsem to dříve nevěděl, sice bych byl místo dvanácti čtyry a dvacet polínek přiložil,« zkřikl Petr zuřivě. V druhém kotli byl pan vrchní, v třetím pan desátník.

»Vidíš,« pravil čert a přiložil na oheň, »v těchto kotlích se vaří nemilosrdné srdce.« Nato se Petr s čerty rozloučil, pán ho vzal na záda a donesl opět do lesíka, v kterém před sedmi lety seděl. Když na zem stoupil otřásl se, strčil měšec do kapsy a šel do blízké vesnice. Ale jakmile přišel k první chalupě, začaly děti křičet, jako by je na nože bral, všecko se to rozutíkalo a volalo: »Táto, mámo, čert, čert!« Lidé vybíhali z chalup, ale kaž-

dý hned zase hlavu schoval, křižoval se a dvěře zavíral. Petr zamířil do hospody; hospodský i jeho žena stáli na záspi, když Petr vcházel do vrat. »Spaste duši! to je čert!« Tak zkřikli oba, chtěli utíkat, ale v strachu a spěchu vrazili jeden do druhého a oba na zem padli; než se zase sebrali, stál Petr u nich a smál se. »Pít mi dejte!« poručil a šel do sednice. Ale hospodský se bál jíti za ním; teprva když se trochu zpamatoval a Petr neustále pít žádal, šel na stáj, kde vázal pasák seno, a zavolal ho dolů. Dal mu do ruky žbánek a řekl: »Jiříčku, dones ten žbánek piva do sednice, sedí tam ošklivě zarostlý člověk, ty se ho ale nemusíš bát.«

Jiříček vzal žbánek a šel, ale když otevřel dvěře a Petra zhlídl, upustil pivo na zem a dveřmi práskl, až se okna otřásly. »Hloupý kluku!« řekl zlostně hospodář, »jdi hned, kam tě posílám, sice dostaneš výprask, a žbánek ti srazím na mzdě.« Jiříček byl ubohý sirotek a sloužil hospodskému za stravu a tři zlaté ročně. I natočil třesoucí rukou opět piva, v duchu si zpomněl na svého patrona a otevřel dvěře.

»Pojď, jen hochu!« volal ho Petr, »já ti nic neudělám, jsem člověk jako ty.«

Těmi slovy uchlácholen dodal si Jiříček srdce a přikročil až k samému Petru, ale do očí se mu nepodíval a nohy se pod ním třásly jako osika. Petr se ho začal vyptávat, odkud je, u koho slouží a jak se má. Zprvu mu vypravoval Jiříček zajímavým hlasem svůj příběh, ale dál a dál se osmě-

lil, zapomněl, že je u čerta a bez bázně se na něho díval a povídal. Petr ho litoval, že tolik zkusí a poručil mu, aby sundal čepičku. Jiříček poslechl a Petr mu ji nasypal plničkou dukátů.

»A co počnu s tolika penězi?« ptal se Jiřík, neznaje jich velkou cenu.

»Dělej s nimi co chceš,« odpověděl Petr.

»Já vím co udělám, Kudrnovic a Bartošovic skotákům dám trochu, oni nemají ani boty ani kamizolu na zimu a často se mnou plakávají, to ostatní donesu panu kantorovi. Když mně matka umřela, povídal, že by si mne nechal a naučil mne psát a číst, kdyby jen neměl sám tolik dětí. Teď mu dám všecky ty peníze, a on mne naučí číst a psát a já u něho zůstanu. Bude to dost, pane čerte?«

»Nebude-li, přidám ti.«

Jiřík skákal po sednici, a vyběhna ven, všem lidem to ukazoval. Hospodský a hospodyně a ještě mnoho jiných, když to spatřili a od Jiříka slyšeli, jak s ním čert mluvil, a že nemá ohnivý jazyk ani rohy, ulakomili se, dodali si smělosti a šli k čertu o peníze prosit. Ale Petr se k tomu neměl. Zůstal v hospodě přes noc. Sotva usnul, popadl ho někdo za ruku, a když prokoukl, poznal čerta, bývalého pána. »Vstaň a jdi do srubu, hospodský chce zabít sirotka skrze ty peníze.«

Petr vyskočil, otevřel dvěře a vletěl do srubu, právě když chtěl hospodský do hocha nůž vrazit. Jak se ale ulekl, když viděl Petra před sebou stát.

»Ty hříšníku!« křičel tento, »připrav se, půjdeš se mnou do pekla, kde se ve žhavém oleji vařit budeš.«

Hospodský omdlel a Petr ho odvlékl do sednice; když přišel k sobě, klekl před Petrem a pro všecko na světě ho prosil, aby mu to odpustil, že se polepší.

Petr ale řekl: »Od té chvíle musíš Jiříka jako vlastního syna chovat; dej ho učit a dobře s ním nakládej. Pakli tak neučiniš, tu chvíli tě do pekla odnesu, neboť znám tvoje myšlenky a v okamženi se octnu u tebe, kdybych byl jakkoliv daleko.« Hospodský slíbil všecko a také to držel, od té doby byl hodným člověkem a Jiříkovi pravým otcem.

Brzy se dověděl také kníže o Petrovi, že rozdává samé dukáty. I zkázal mu, aby k němu přišel, ale Petr ho pozval k sobě a ptal se hospodského, co je za člověka.

»I což, náš kníže by nebyl nejhorší, ale má dvě dcery po nebožce první paní, ty rozhazují hrůzu peněz, a chce-li jim vyhovět, musí lid utiskovat, protože je tuze zadlužen. Druhá paní také již umřela a zanechala dceru Angelinu, to je holka, nic jináče než jako anděl, tak libná, tak hodná, že by člověk pro ni do ohně skočil. Té aby se do smrti dobře vedlo, ale ty dvě kdyby chtěl čert vzít.« Tak řekl hospodský, ale honem se plácl přes hubu, neboť zapomněl, že u něho stojí.

»Nic si z toho nedělej, vždyť já sám čert ne-

jsem, ale jeho švagr.« Hospodský si ale myslel, že to je skoro jedno.

Když kníže přijel, lekl se, vida ošklivého Petra, přece s ním ale jednal jako s největším pánem, zval ho k sobě do zámku a konečně ho prosil o nějaké peníze. Petr řekl knížeti, že mu dá peněz, co bude chtít, svolí-li, aby si jednu z jeho dcer vybral. Kníže se zamyslel, konečně ale se zeptal, kterou by chtěl?

»Kteroukoliv,« odpověděl Petr, a slíbil, že se přijde na nevěstu podívat.

Kníže byl chytrý, neřekl dcerám ani slova, že peníze dostal, a když se ptaly, jaká to obluda ten čertův švagr a dal-li mu peníze, odpověděl jim takto: »Chcete-li zem udržet a mne šťastného učinit, musí jedna z vás jeho ženou být, jinak peníze nedostanem. Není sice tak ošklivý, a kdyby si vlasy a nehty ostříhal a trochu se umyl, byl by i hezký. Nedobudem-li peněz, tak mne vojsko opustí a lid se zbouří.«

Starší dvě kněžny se zakohoutily, ústa ohrnuly a pyšně prohodily: »Z nás dvou, otče, si žádná takovou obludu nevezmeme. My jsme knížecí dcery a nezahodíme se, kdyby i celá zem pojit měla.«

»A co počnu?«

»Otče! když v tom tvoje blaho a blaho celé země záleží, já se obětuji a Bůh mi síly popřeje.« Tak řekla tichým hlasem s bledou tváří Angelina, nejmladší dcera.

»Mé dobré dítě!« pravil kníže a s pláčem políbil dceru svou. Sestry se jí vysmály a uštěpačnými slovy srdce její rozrývaly. »Kdyby to byl přece Lucifer, aspoň bys mohla být kněžnou, ale jeho švakrovou, to nestojí za to.«

Angelina raději odešla, by neslyšela bohaprázdnou rozprávku svých sester. Byly to tak prostopášné dívky, že jim nebylo daleko široko roveň. Druhý den ráno přišel Petr do zámku; když ho starší sestry viděly, byly rády, že k sňatku nepřivolily, ale Angelina náhle omdlela, a když ji přivedli k sobě, byla bílá a studená jako z mramoru. Kníže ji vedl sám k ženichovi, který si lehce pomysllil, proč se nevěsta tak třese a bledne, i řekl přívětivým hlasem: »Mohu věřit krásná kněžno, že se vám nelíbím, ale nebojte se mne, však já budu hezčí a milovat vás budu, jako oko v hlavě.«

Angelina poslouchala ráda jeho příjemný hlas, ale když se na něho podívat musela, bylo jí, jak by po ní smrt sahala. Petr to dobře pozoroval a proto se také dlouho nezdržel, dal otcí peníze, mnoholi jich žádal, umluvil s ním, že bude za osm dní svatba, a pak odkvapil. Ze zámku pospíchal do lesíka a volal co hrdla měl na čerta. Ten ho sotva zaslechl, již stál u něho. »Co žádáš, švagře?« ptal se.

»Abysi mne udělal, jakým jsem byl dříve; co bych z toho měl, že jsi mi pomohl ke knížecí nevěstě, když by nemohla na mne pohledět.«

»Pojď se mnou, švagříčku, za chvíli budeš jako výlupek.«

Chutě se Petr čerta chopil, a ten ho odnesl, Bůh sám vi, do které země a postavil ho u malé studánky. »V té studánce se umej, a budeš hezčí než jsi byl kdykoli předtím.« Petr skočil do ní celý a vylezl krásný jako panna. »Švagříčku, za ty peníze ti tak neděkuji, jako že jsi mne tak hezkého udělal. Teď mne bude mít Linka ráda.« Samou blažeností padl čertu okolo krku a oba letěli do velkého města, kde si Petr nakoupil krásného šatstva, kočárů, koní, najal sloužících a jako nějaký princ k nevěstě se vrátil.

Bylo to den před svatbou; nevěsta chodila po pokoji jako stín a se strachem pokukovala, jestli ženich nejede. Sestry byly z okna vyloženy, mluvily bezbožné řeči a čekaly, až věno přiveze. Tu jede celá řada vozů, koňů a lidstva, v čele ale překrásný kočár, v němž sedí skvostně přistrojený mladík. Vyskočí z vozu, běží nahoru, a když vejde do pokoje, vezme Angelinu za ruku a prosí za odpuštění, že ji tak dlouho trápil a v té příliš ošklivé postavě se jí okazoval. »Ale tím radši tě budu mít, moje Angelinko, protože vím, jak jsi předobrá.«

Že se Angelince hezký ženich líbil a že mu nyní políbení neodepřela, to nemusím ani psát, každý to sám uhodne.

Sestry stály u okna jako přimrazené.

Najednou je vzal ze zadu někdo v polo, ony sebou trhly, ohlídly se a viděly mezi sebou čerta. »Jen se nelekejte, nevěsty spanilé, vždyť nejsem

žádný poběhlík, jsemť kníže sám. Co jsem řekl, Petře, že budeš mým švakrem! Vidiš, teď mám za jednu dvě.« Tak řekl kníže pekelný a zmizel s bezbožnými sestrami.

Petr byl hodným, bohatým knížetem a Angelina byla matkou svým poddaným.

Neohrožený Mikeš.

Mikeš byl syn kovářův. Když mu bylo osmnáct let, teprv ho matka odstavila a otec ho začal učit řemeslo. Jak dostal za vyučenou, tu déle doma zůstat nechtěl a řekl otci: »Táto, dejte mi železa, já si udělám na cestu hůl.«

Táta mu dal pět a dvacet liber železa na hůl.

»Ale táto,« řekl Mikeš, »copak bych dělal s takovou třtinou, dejte mi alespoň sedm centů železa.«

»I pro pana krále, vždyť takový sochor ani neunesesh?«

»Uvidíte, jak se budu ohánět,« odpověděl silný Mikeš, a když si hůl ukoval, dokázal tátovi, že pravdu mluvil.

Táta dal peníze, máma mu upekla výražkových koláčů, a Mikeš se s tím vydal na cestu.

Jednoho dne přijde ke mlýnu a vidí, jak mládek okřesaný mlýnský kámen na rameně do mlejnice nese, i myslí si, to je silný chlapík, kdyby chtěl jít se mnou, měl bych radost; počkal, až mládek

opět ven vyšel. Začal ho hned přemlouvát, aby s ním šel do světa; ten, nenechav se dlouho pobízet, vypověděl službu a šel. V lese dohonili vandrovního. »Kam jdeš?« ptal se ho Mikeš.

»Do světa na zkušenou.«

»Jakého řemesla?«

»Truhlář.«

»Máš-li pak sílu?«

»To věřím,« pravil truhlář a uchopiv jedli, i s kořenem ji vytrhl.

»Tys chlapík,« řekl Mikeš. »Jakpak se jmenuješ?«

»Bobeš.«

»Nechtěl bys jít s námi, Bobši? Co utratíme, zaplatím já, dokud peníze stačí; až vylítají, postaráme se o jiné!«

»A co jste vy zač?« ptal se Bobeš.

»Já jsem kovář a jmenuji se Mikeš, a tuhle můj kamarád je mlynářský a jmenuje se Kuba, oba jsme silni jako ty, ne-li silnější.«

»Půjdu tedy s vámi,« řekl Bobeš a podal novým kamarádům ruku.

Chodili světem, dobře jedli, pili a na pány si hráli. Což divu tedy, že přišel Mikeš kapse na dno?

»Hoši!« řekl jednoho dne, když přicházeli blíže velkého města, »mám už jenom tři rýnské, ale vem to nešť, když prasklo oko, ať praskne zub, pů-

idem do města a dáme si za ně dobrou večeři ustrojít, snad se potom Pánbůh o nás dále postará.«

Hoši mu přisvědčili a vesele k městu kráčeli. »Pane hospodský! žbán vína každému a dobrou večeři, ale hezky zhurta, máme hlad.« Tak si poroučeli, přijdouce do hospody, jako by měli plné kapsy peněz. Hospodský snášel, kde co bylo, a hoši pili a jedli co hrdlo ráčilo.

»A co tu máte nového, pane hospodský?« ptal se Mikeš, který se rád o všem dověděl.

»Dobrého nemnoho, vzácní pánové. Neslyšeli jste nikde o našem králi a jeho nešťastných dcerách?«

»Ani slova! My přicházíme z dalekých krajín.«

»Tedy vám musím o tom povědět. — Náš král měl tři krásné dcery, vždy o rok starší jednu nežli druhou. Když bylo nejstarší osmnáct let, ztratila se ze zámku a nikdo nevěděl kam. Tu bylo nářku a bědování, a rodiče hořem div se neutrápili; ale považte, co se dále stalo. Za rok nato bylo mladší princezně osmnáct let, a ten samý den se také ona ztratila a nikdo ji více nespatriil. Od té chvíle stály stráže na všech koncích zámku a nejmladší princezna se ani z pokoje hnouti nesměla. Však nastojte! tu ty dni, když se i ta osmnáctého roku dočkala, byla večer hostina a do rána byla třetí princezna ta tam. Král přislíbil, kdo by vypátral, kam se dcery jeho poděly a živé mu je přivedl, že jednu z nich za ženu dostane a k tomu půl království.«

»Hoši!« pravil Mikeš, když hospodský dokončil, »neřekl jsem na cestě, že se o nás Pán bůh postará, tu to máte.«

»Jakpak se postaral?« ptal se Kuba.

»Tobě aby všecko na opálku vyložil; já myslím, dá-li nám král na cestu dost peněz, že půjdem princezny hledat.«

»Totě jen o slovo, ale kam?« prohodil Bobeš.

»Inu půjdem, kam nás oči povedou,« zasmál se Mikeš; »když objedem celý svět, přece je někde najdem, a kdybychom se pro ně do pekla odvážit měli. Jen jděte, pane hospodský, dejte nás u krále ohlásit. a řekněte, že chceme princezny hledat, dá-li nám na cestu dost peněz.« Tak poručil Mikeš, a hospodský s radostí ku králi pospíchal. Za malou chvíli přiběhl sloužící do hospody s poselstvím, aby ti tři vandrovníci do zámku přišli. Sebrali se tedy a šli. Král se jich na všecko vyptal a pak poručil, by se jim dalo peněz, mnoholi žádat budou. Hoši králi poděkovali a bez meškání na cestu se vydali.

Mnoho neděl už chodili, když přišli jednoho dne do lesa, z něhož nevěděli kudy kam. »To nejde, hoši!« pravil Mikeš, jakožto hlava silné trojice, »což budeme pořád do kolečka chodit a konce zpropadeného lesa přece nedojdem. Zde zastrčím hůl, a každý z nás půjde na jednu stranu, až se buď na konec lesa, aneb k nějakému stavení dostane. Kdo nejdříve něco najde, ten ať se vrátí

zpátky k té holi, a na píšťalu, co zde visí, ať zapíská; tak se opět shledáme.«

Hoši s tím byli spokojeni a každý odešel na jednu stranu. Netrvalo to dlouho a Bobeš zapískl.

»Nu, cos našel?« ptal se Mikeš, když se sešli.

»Jen pojďte za mnou, našel jsem večeri přichystanou, jako pro knížata.«

»Mně se všechno zdá, Kubo, že nás má Bobeš za blázny,« řekl Mikeš, a oba jaksi nedůvěřivě za milým Bobšem kráčeli. Ale Bobeš je neměl za blázny. Když kus cesty ušli, spatřili jeskyni. Všedše do ní, viděli na stolku dobrou večeri, tři žbány vína a pro tři ustlané lože. To se hochům líbilo, sedli za stůl, jedli a pili. Když se našupali, začali se po jeskyni ohlížet; ale že se již stmívalo a oni světla neměli, neviděli, zdali ještě nějaké dveře ze sluje vedou aneb ne. Umdleni jsouce, nechali tedy všeho hledání a chtěli si každý na jedno lože ulehnout; tu řekl Mikeš: »Poslechněte, hoši! mně se všechno zdá, že to zde loupežnická díra; přijde-li rota domů a večeri nenajde, bude s námi zle. Já se sice ani třiceti chlapů nebojím, ale opatrnosti nikdy nezbývá; proto bych myslel, abychom si neulehli jako doma na pec, ale jeden aby se postavil na stráž. Dnes ať hlídá Bobeš.«

»Tys počertu chytrý, pročpak sám hlídat nechceš?«

»Mlč jen a hlídej, vždyť na mne také dojde!«

Bobeš svolil a druzí dva šli spat. Ale brzy se mu začaly oči svírat a těžká hlava na prsa sklesla.

Tu mu dal někdo takovou facku, až se mu v očích zajiskřilo, a když vyskočil, spatřil před sebou muže, který mu ledva po kolena dosahoval. Černé vousy mu visely až na prsa a na těle měl červený pláštíček. Bobeš se chtěl do muže pustit, ale jak se s černým palčivým okem jeho setkal, nemohl ani slova ze sebe vyrazit a studený pot mu oúzkostí na čele vyvstával. Chvilku hleděl mužik na Bobše, potom se obrátil, šel k spícím, hůně s nich odhodil a odešel pryč. Ráno, když se kamarádi probudili, začali se s Bobšem hádat, proč je odkryl; ale ten zapíral, řka, že o ničem neví, a nepřiznal se, kdo u něho v noci byl, aby se mu Mikeš vysmát nemohl.

»Jestlipak nám zase někdo snídani přinese?« prohodil Kuba.

»To je pravda,« řekl Mikeš, »Kubíčkoví se vždy jen o zaslíbené zemi zdá, kde pečení holubi do huby létají; ale kdo se nepříčiní, ten nemá, říkával můj táta, proto bych myslel, abychom nezůstali lenivě sedět, ale dále po sluzi se podívali.«

Hledali tedy a našli v jednom koutě dvéře, které násilím otevřeli. Byla to druhá jeskyně, ale menší. Uprostřed byl krb a na něm stály koflíky, mísy a jiné kuchyňské nářadí; o potravě nebylo však ani památky.

»Vidíte, hoši,« dí Mikeš, »povídal jsem vám, že se tady loupežnická spřež zdržuje anebo zdržovala. Snad ji někdo od dobré večere, kterou jsme včera našli, náhle zaplašil. Ať je tomu jak chce,

ted jsme my zde páni a hospodáři. Nejdříve půjdem na lov; jeden musí ale zůstat doma, aby udělal oheň a všecko přichystal. Bobši, tys dnes v noci málo spal, zůstaň tedy zde, a když to všecko připravíš, můžeš si dřímnout.«

»I mně se nechce ani trochu spát, ať tady Kuba zůstane.«

»Snad se nebojíš, Bobši? Kdybych to věděl, do smrti bych se tě odřekl.«

Bobeš se zastyděl, mlčel a zůstal doma. Mikeš a Kuba šli na lov. Když vycházeli ze sluje, spatřil Mikeš před sebou na zemi list popsaného pergamentu. Stálo na něm, že kdo ty slova nad umrlcem přečte, v okamžení ho vzkřísí. Mikeš strčil ten list do kapsy a oba šli dále.

Zatím si přinesl Bobeš vody, umyl všecko nádobí a rozdělal oheň. Tu vidí před sebou mužíka v červeném pláštíčku.

»Copak budeš dobrého vařit?« pta! se mužík Bobše.

»Já sám nevím, až co kamarádi přinesou.«

»Nečekej na ně, koukni do komína, co tam uzeného masa visí; vylez jen nahoru, vezmi si kus plece a uvař ji.«

»Ale jakpak vylezu tak vysoko?« ptal se Bobeš, který trochu okřál, co mužíka tak přívětivě mluvit slyšel.

»Tuhle máš žebřík, přistav si ho ke komínu, a já ho zadržím.«

Bobeš si dal říci, přistavil žebřík a lezl nahoru.

Když byl na posledních příčkách a již po mase sáhal, tuť mužík náhle žebřík podtrhl a Bobeš spadl dolů a zabil se.

»Proklatý nedbalec!« rozkřikl se Mikeš, když vejda do sluje, oheň vyhaslý a Bobše za krbem ležeti viděl. »Tu si pochrapuje a večeri nechá vystydnout. — Bobši, vstávej!« Ale Bobeš nevstával, ač ním trásli jako řešetem.

»Snad není mrtev?« prohodil Kuba, když ho již dlouho nadarmo budili.

»Je-li mrtev, brzy mu pomohu,« řekl Mikeš a vytáhna z kapsy pergamen, dal se do čtení. V polovici začal se Bobeš pamatovat, a než byl Mikeš s listem u konce, stál již na nohou.

»Co se ti stalo?« ptali se ho kamarádi.

»I přišly na mne mdloby,« odpověděl Bobeš, který se za to styděl, že se mužíkovi svésti dal. Druzí tomu uvěřili, a bez další rozprávky uchystali večeri, najedli se a šli spat.

Když ráno vstali, měli přikryvadla daleko odhozená, i nevěděli co se stalo a s podivením hleděl jeden na druhého. Bobeš jim to mohl vysvětlit, ale on si myslel: »Když já zkusil, zkuste také« a mlčel. Druhý den hlídal Kuba. Když rozdělal oheň a vodu přistavil, spatřil před sebou nepovědomého mužíka v červeném plášťku.

»Kde jsi se tu vzal? Co tu hledáš?« ptal se Kuba poněkud zaraženě.

»Jdu se podívat, co vaříš dobrého k obědu,« a upřel dvě černé oči na Kubu.

»Nevím! — Až co kamarádi přinesou.«

»Aj, což budeš na ně čekat; tamhle visí maso, vylez nahoru, vezmi a uvař.«

»To je na mne vysoko!«

»Tu máš žebřík, já ti ho dole zadržím.«

Kuba šel také na lep! Když byl nahoře, mužík náhle podrazil žebřík, Kuba slítl a zabil se.

»Toť jste jako vrtohlavé ovce,« řekl Mikeš, když se z lovu vrátil a Kubu mrtvého spatřil. Křísili ho, ale Kuba dříve nevstal, až nad ním Mikeš četl. Boje se posměchu Mikšova, vymluvil se též na mdlobu.

Třetí ráno došlo na Mikše. Když odcházeli, chtěl Kuba, aby mu dal Mikeš pergamen, jimž by mu v čas nebezpečenství pomoci mohl.

»Nebojte se, já nejsem tak slabého ducha, jako vy,« odpověděl Mikeš a chutě se práce chápál.

Když rozdělával oheň, přišel opět mužík v červeném plášti, ale Mikeš se ho pranic nelekl a hned si pomyslně, proč asi kamarádi omdleli.

»Co tu chceš, malý krtku?« obořil se zostra na pídimužíka.

»I já se jdu jen podívat, co vaříš dobrého k obědu!«

»A co ti do toho?«

»Protože čekáš na kamarády, co ti přinesou, a nevidíš, že v komíně uzené maso visí.«

»Aha, však já ti rozumím, ty malé škvvrňátko; jestli se v tu chvíli odtud neodklidíš, pověsím tě

za vousy, a nechám tě v komíně udit, abys lidi více nepodváděl.«

Mužíček se ale k tomu neměl a na Mikše se obořil.

»I hleďme krňasa, snad by se nechtěl do mne pustit. Počkej, krtku, uhlídáš, zač toho loket!«

A vyskočiv ze zákrbí, popadl mužíka za vousy a tak nerázně jím o zeď smýkl, že mu celá brada v ruce zůstala. V tom okamžení proměnil se mužík v ošklivou babu a Mikšovi zahroziv, že sluje zmi-
zel.

»Pro mne se můžeš proměnit třeba v Antichry-
sta, já se tě přece nebojím,« řekl Mikeš a strčil
vousy do kapsy.

Když přišli kamarádi domů, velmi se divili, že
je Mikeš naživě. Ale ten se do nich pustil. »Vy
falešníci, vy baby! Proč jste neotevřeli huby? —
Máte proto silné hnáty, abyste si je nechali od tako-
vého cvrčka rozdrtit? — Věru, s chutí bych vás
zde nechal a sám do světa odešel.«

»To nedělej, bratře, a nezlob se. My za to ne-
můžeme. Jak se na nás ten zpropadený kluk po-
díval, nebylo jinak, než jako by nám byl udělal.
My ho museli bezděky poslouchat. Ale pročpak jsi
ho nezabil?«

»A nač bych ho byl zabil? Já mu dal jen na
pamětnou, aby budoucně se mnou žerty netropil.
— Znáte je?« tázal se kamarádů, ukazuje na vousy,
které jednou rukou držel a druhou srovnával a hla-
dil. V tom se před ním zjeví baba a snažně prosí,

by vousy nehladil, že jí to nesmírné bolesti působí. Chytrý Mikeš ale umínil si, že toho k svému prospěchu použije. »Něco za něco, nic za nic,« řekl babě, »pamatuj si to, babice; nechceš-li, abych tě trápil, musíš mi udělat, co budu chtít.«

»Co v mé moci, všecko ti udělám.«

»Předně a nejprvé musíš nám při večeři posloužit, a potom ti povím, co dále od tebe žádám.«

Hoši zasedli ke stolu a baba jim posluhovala. Když se najedli, řekl Mikeš: »Takové čarodějnice, jako jsi ty, vědí beztoho, co se v celém světě děje. Ty budeš tedy nepochybně vědět, kam se poděly dcery krále, jenž nad sousední zemí panuje?«

»To nevim, zlatý panáčku!«

»Však ty povíš,« řekl Mikeš a sáhal do kapsy pro vousy.

»Ach, netrap mne,« prosila baba, pozorujíc hnutí jeho. »Dcery sousedního krále unesl jeden drak a ukryl je zde pod tou slují.«

»A jak se k nim možná dostat?«

»Pojďte, já vám cestu ukážu,« řekla baba a kráčela dveřmi ven.

Kuba a Bobeš zůstali pozadu. — Za dveřmi byla ukrutná díra a tou vedla cesta dolů.

»Copak myslíš, ty babo jedu, že umím do děr lézt jako sysel? Zaopatř mi provaz, abych se po něm spustit mohl.«

Baba vlezla do díry a v okamžení byla zpátky s provazem.

»Pojďte, vy velbloudi,« křikl nyní Mikeš na ho-

chy, »když se k ničemu jinému nehodíte, tak mi aspoň podržte provaz, bych se po něm dolů svezl.«

Aby se ale lépe přesvědčil, jestli děrou, v které bylo tma jako v pytli, na pevnou půdu přijde, hodil svou hůl napřed, a teprv, když ji slyšel dopadnout, pustil se dolů, přikázav prvé kamarádům, až zatáhne provazem, aby ho nahoru vytáhli. Potom se chytil provazu a chutě se až na dno sesoukal. Ale jak se podivil, když kolem dokola viděl všude světlo, a spatřil krásnou zahradu, v níž skvostný zámek stál. I ptal se baby, kdo v tom zámku přebývá?

»Tam jsou ty dvě dcery královské,« odpověděla baba: »jen škoda, že se k nim dříve nedostaneš, dokud nezabiješ dva lvy a dvě saně, které u vrat hlídají.«

»O to nebude tak zle!«

»Nemysli si to, holečku, že je to lehká práce; dokud je neoslepíš, také jim ani holí neuškodíš. Zde máš ale svíčku, jdi a dej pozor, ať ti nezhasne; až přijdeš k samým zvířatům, řekni: »Hoř, světýlko, hoř, zlé oči umoř!« Oni oslepnou, a pak je teprv budeš moci tvou holí zabít. Potom vyveď princezny, ale hezky zticha, neboť nedaleko odtud spí drak; kdyby tě uslyšel, bylo by veta po nás.«

Mikeš vzal od baby svíčku a šel. Přijda až k samému zámku, kde dva lvi a dvě ukrutné saně ležely, jimž z očí oheň šlehal, řekl: »Hoř, světýlko, hoř, zlé oči umoř!« a v okamžení zavřely se oči

krvežíznivých hlídačů a on je sedmicentovou holí ubil. Bez překážky šel nyní dovnitř zámku. Všecky pokoje byly skvostné, ale v tom nejskvostnějším seděly na hedvábné lenošce dvě dívky a držely se okolo krku, jako když se růže k růži sklání. Vidouce vcházeť do pokoje člověka tak hezkého, nemyslíly jináče, než že to dobrý duch, a padly na kolena.

»I nedělejte takových okolků se mnou,« řekl tiše Mikeš, »a pojdte rychle, ale zticha za mnou, ať odtud vyvážnem.« Ty slova zněly dívkám jako nejsladší hudba, a bez dalšího ptaní kráčely za svým vysvoboditelem. Když přišly k provazu, řekl jim Mikeš: »Teď polezete jedna za druhou nahoru, já zůstanu naposled; nahoře jsou moji kamarádi, nebojte se jich, až k vám přijdu, utečeme všichni k vašim rodičům.« Tu zaškubnul provazem, první panna se ho chytila a hoši ji vytáhli; tak to šlo i s druhou; ale když se chtěl Mikeš provazu chytit, vezme ho baba za ruku a praví: »Půjdeš-li nahoru, bude to tvá smrt; tvoji kamarádi chtějí tě s výšky pustit, abys hlavu srazil; jestli mně nevěříš, uvaž na provaz hůl, a přesvědčíš se hned, že jsem pravdu mluvila.«

Mikeš, uposlechna rady té, přivázal hůl na provaz, která, když již skoro na kraj došla, najednou s ukrutným bouchnutím dolů na kamení padla. Mikeš viděl, že stará nelhala, a že by si byl kosti rozdrtil, kdyby se byl dal od podvodných kamarádů nahoru vytáhnout. Více než ztráta svobody

mrzelo ho zpronevěření druhů, kterýmž tolik dobrého udělal, a ke všemu tomu ještě dvě hezké děvčátka k života rozkoši vysvobodil. »Jestli se k vám ještě jednou dostanu, vy falešníci, odměním se vám mincí, za niž by se ani sám ďábel nepoděkoval. Tak křikl a hroze pěstí nahoru zlosti své ulehčoval; pak si ale zpomněl na babu a zhurta se na ni obořil: »Pověz mi nyní, jak se odtud dostanu?«

»Odtud není vykoupení, jestli také mne vysvobodit nechceš. Já jsem nejmladší sestra dvou dívek, jimž jsi nedávno odtud pomohl.«

»A proč jsi dříve nic neřekla?«

»Protože jsem nesměla. Mne a moje sestry zaklel jeden čaroděj; pro velikou však nenávist udělal ze mne ošklivého mužíka, dokud by se někdo nenašel, kdo by mi vousy vytrh. Tomu pak že mohu být nápomocna k vysvobození sester; já zde ale musím zůstat v podobě staré baby, dokud by onen člověk draka, co tamhle spí, v moři neutopil. To by se bylo nikdy nevyplnilo, kdybys nyní náhodou zde zůstat nemusel. Smiluj se tedy nade mnou a vysvobod také mne.«

»Ale jakpak mohu takového draka v moři utopit?«

»Já ti povím; jdi do zámku, tam najdeš blíže dveří sud masa, ten si pověs na ramena, vezmi hůl a svíčku do ruky, pak se schovej a čekej. Až drak vyleze, přitoch se k němu a skoč mu na hřbet; on se s tebou vznese do povětří a bude řvát, ty mu dej ze sudu kus masa, aby se utišil, a to dělej

tak dlouho, až uhlídáš z dále moře. Když budete již nad ním, řekni, že ti upadlo žrádlo dolů, vytáhni svíčku a říkej známá slova; drak slítne dolů, ty ho udeř do hlavy, aby omráčen v moři se utopil. Jak zahyne, nabudu já zas předešlé podoby, a všechny poklady, co zde v zámku schovány jsou, budou moje, neboť čaroděj již žádné moci ke mně míti nebude. Abys mne poznal, až se vrátíš, vezmi tento prsten, přelom ho ve dvě půlky, jednu nech u sebe a druhou dej mně. Jen kdo mi onu půlku přinese, tomu budu věřit. — Nyní jdi a dělej, jak jsem ti řekla.«

Mikeš vzal půl prstenu, rozžehnav se s babičkou, šel do zámku pro sud, který si na záda přivázal. Do jedné ruky vzal hůl, do druhé svíčku a tak očekával za sloupem příchod draka. — Netrvalo to dlouho a drak se připlazil s ukrutným chřestem a řváním, a jak se přibližoval k sloupu, vyskočil Mikeš a sedl mu na hřbet. Tu se počal drak zpouzet, a když se jezdec shodit nedal, vznesl se s ním do povětří. Mikeš mu dal kus masa a tak ho neustále krmil, až byl sud již skoro prázdný. V tom spatřil Mikeš pod sebou moře a prázdný sud do něho pustil. Odříkáváje slova: »Hoř, světýlko, hoř, zlé oči umoř!« pobízel draka, aby se dolů spustil, že mu žrádlo tam spadlo. Hltavý, čarovným světlem oslepený drak letěl do vody, a Mikeš ho těžkou holí tak nerázně do hlavy udeřil, až omráčen utonul. V tu chvíli stála tu loďka, Mikeš do ní skočil a ku břehu připloul. Jak stoupil na zem, zmizela loďka, a on

kráčel tou cestou, kudy s nimi drak letěl. Šel městem, lesem, přes pole a hory, ale sluj a zámek více nenašel.

Nechme ho chodit a podívejme se, jak Kuba a Bobeš s princeznama nakládali. Když vytáhli první, hned se jí na všecko vyptávali, a co zatím druhou vytahovali, umluvili se, jak Mikše zabijou, a princeznám že smrtí zahrozí, jestli neřeknou rodičům, že oni jsou jejich vysvoboditeli. Jak řekli, tak udělali; že to ale Mikeš tak chytře vyvedl, to nevěděli a za mrtvého jej drželi. Princezny by byly desetkrát radši Mikše viděly, než nehezké, hrubé jeho tovaryše; ale když jim smrtí hrozili, jestli jen ceknou, mlčely jako pěny. Drahé kameny, jimiž princezny ozdobeny byly, na cestě prodali, a bez vši nehody až k jich rodičům se dostali; co neutratili, to si nechali. Král měl nevýslovnou radost, když dcery spatřil, a hned jejich vysvoboditele za své syny prohlásil. Když se ptal na Mikše, řekli, že se na cestě od nich odloučil, a že snad třetí princeznu, o které žádný nevěděl, hledati šel. Král chtěl, aby se svatba brzy slavila, ale dcery nepřivolily dříve, až za rok a za den, a na jich vůli se to také ustanovilo.

Co rok mijel, ušel Mikeš hezký kus světa. Jednoho dne přijde do krajiny, která se mu povědoma býti zdála. Utrmácen vstoupil do hospody, a když se najedl a napil, ptal se dle obyčeje, co nového?

»To je tu nového,« odpověděl hospodský, »že v našem zámku již nestraší.«

»A kde je ten zámek, co v něm strašilo?«

»Asi půl hodiny odtud. Co v něm strašilo, to nevíme, ale po dlouhá léta nesměl žádný do něho vejít, sice to byla jeho smrt, a protože se každý z daleka již vyhýbal, tak že po čase kolem zámku všechno spustlo. Před nedlouhou dobou vznesla se zpráva, že tam bydlí krásná paní, ku které každý přistoupit může; jak se to stalo, žádný neví. Od té chvíle schází se tam každý den lidu dosti, ale paní je vždy smutná a těžkomyslná a nikam nejde; kolik ženichů tam již bylo, ona je všecky odbyla.«

»Že mne neodbude,« řekl Mikeš, který si hned pomyslnil, kdo ta paní je, a vezma půl prstenu, jejž od babičky dostal, hodil ho do koflíku, dolil vínem a hospodskému ho podal řka: »Dones to víno do zámku krásné paní, a řekni, aby je vypila na zdraví svého vysvoboditele; když to všechno vyřídíš, dostaneš propitného.«

Hospodský nemeškal, vzal koflík a šel do zámku: než hodina minula, stál nádherný vůz před hospodou a z něho vyskočila velmi sličná paní. Byla to ona stará babička a sestra obou vysvobozených dívek; na dně koflíku, který jí hospodský přinesl, našla půl prstenu, a plna radosti pospíšila, by se dověděla o svém miláčkovi, na něhož tak dlouho již čekala. Ale jak se zaradovala, když vejdouc do hospody, jeho samého poznala. Mikšovi se radostí hlava kolem točila; když ho krásná panna laskavě pozdravila, žehnal v duchu zlomyslnost

svých spolucestovníků a samou veselostí byl by málem hospodskému okolo krku padl.

Druhý den byly veselé hody a třetí den svatba, ku které také hospodský pozván byl; po svatbě jel Mikeš s drahou svou manželkou k jejím rodičům, neboť byli oba starostí sklíčení, co se s dívkami stalo. A měli čas! Když přijeli do hlavního města, kde otec panoval, slyšeli po ulicích radostné jásání, hudba hrála a celý zámek byl květinami ozdoben a červeným sukem potažen. Ptali se lidu, co to znamená, a ti jim pověděli, že bude sňatek obou dcer královských s dvěma tovaryši, kteří je vysvobodili. I pospíšili novomanželé do zámku, by nemilému sňatku překazili. Jak rodičové a bledé nevěsty radostí, tak ženichové leknutím div neomdleli, když za služebníkem, který je králi opovídal, Mikeš s nejmladší princeznou do dveří vstoupil.

»To je můj vysvoboditel a manžel,« pravila princezna, když se z náručí rodičů a sester vyvinula.

»On je i náš vysvoboditel, nikoliv tito podvodníci,« křičely nyní druhé dvě princezny, přítomností Mikšovou smělosti si dodavše. Všickni se ohlídli, ale ženichové byli ti tam. V prvním okamžení nepochybovali, jak by to s nimi dopadnouti mohlo; protož sedli na rychlé koně a upláchlí. Žádný jim nebránil, žádný je nehonil, ani nelitoval. Prozatím se slavily jen hody, ale za nějaký čas také sňatky obou princezen, které ženichy sobě rovné našly.

Potom si jel Mikeš pro své rodiče, a vrátil se s nimi a s manželkou do svého zámku, kde spokojeně žil byl. Prvního syna musela kojná tak dlouho kojit, dokud nepozdvihl sedmicentovou hůl, která v královské zbrojnici na památku chována byla.

O Nesytovi.

Chalupník jeden neměl žádných dětí. Kolikráte říkal ženě: »Kdyby nám dal Pánbůh jen jedno dítě, abych se měl s čím potěšit, a tu trochu náradí komu odkázat; ani nevím, pro koho se starám.«

I vyslyšel Pánbůh jeho prosbu, a žena mu porodila syna.

Když bylo chlapci tři dni, již ho matka prsem uživit nemohla a musela ho krmit kaší. Snědl jí dvě, tři misky a přece křičel hladem. Nevědělať žena, co si má s ním počít. V ouzkosti mu ukrojila chleba a tím přišla klukovi vhod. V okamžení nezůstalo po krajíci ani drobtu.

Od té chvíle dávala mu všechno co sami jedli, a hoch rostl jako buk. Co snědla máma s tátou, to snědl on sám, proto mu říkali Nesyta, a to jméno mu potom navždy zůstalo. Den ode dne ho přibývalo, ale ze sýpky ubývalo. Máma aby byla celý den nic jiného nedělala, než u krbu stála a pro Nesytu vařila.

Mrzelo to rodiče dost a často táta říkal: »Ženo, toho kluka nám Pánbůh za trest dal; bude-li dlouho doma, nezůstane nám než hůl a mošna.«

»A nač ho necháš doma? Pošleme ho do služby, silný je dost, může duby kácet; ať se jen vypraví.« Tak přizvukovala žena svému muži. Když bylo Nesytovi dvanácte let, byl velký jako táta a vytrhnout jedli i s kořeny bylo mu hračkou. Poslali ho tedy rodiče na službu. Nesyta šel, ale koukal se, kdeby byl hodný dvůr, neboť nechtěl do malého, boje se, že by dostal málo jíst. I vidí mlýn a do toho chutě zaměřil. Pan mlynář stál právě na záspi.

»Ať slouží ke zdraví, pane otče,« pozdravil Nesyta mlynáře.

»Dejž to Pánbůh! Co bys rád?« ptal se mlynář selského jonáka.

»Jdu se ptát, jestli byste nepotřeboval pacholka. To vám ale napřed povídám, že sním za deset, ale také za deset práce udělám.«

»Nu, jíst máme, chvála Bohu, dost, a když budeš pracovat jak povídáš, nebudu se na sousto ohlížet,« odpověděl se smíchem mlynář.

Nesyta zůstal tedy u mlynáře ve službě. Bylo to z rána, a mlynář poručil novému pacholku, aby zapráhl a vzal potřebné nářadí, že pojedou do lesa. Ženě přikázal, aby ustrojila asi pro šest osob více. Když přišel k vozu, viděl, že tam není ani sekera, ani palice, ani jiné potřebné věci. Ptá se Nesyty, proč to nebere?

»Jen pojdte, hospodáři, není toho potřebí. Takové nářadí bylo by pro mne slabé.«

Mlynář nevěděl, co si má pomyslit, ale sedl přece na vůz a jel do lesa. Tu se teprv divil. Nesyta popadl strom a překotil ho jako pařez, olámал větve a hodil na vůz, jako by to byly hůlky. To se mlynáři velmi zalíbilo; umínil si, že takového pacholka tak snadno nepustí. Přijeli domů, Nesyta složil a šel k obědu; mlynářka koukala, kde je těch šest osob, a když viděla jen pacholka, ptala se muže. Ten teprv vypravoval, jakého má dělníka. Mlynářka neříkala nic více a dala mu přede všemi se najíst. Když všecko slouskal, co bylo pro šest osob uchystáno, ptal se ho mlynář:

»No pacholče, najedl jsi se?«

»Tak trochu, ale hladu mám ještě, že bych vlka snědl,« odpověděl Nesyta a ohlížel se po peci, kde stála mísa a na ní po věrteli dolků, bochník chleba a pomazanka.

»Nu, máš-li ještě tak velký hlad, sněz tamhle to, hospodyně chase znova zadělá.« Přitom ukázal mlynář na dolky. Nesyta si nedal dvakrát poroučet, čerstvě popadl mísu, a za chvílku nebylo po dolkách ani čichu, i chléb a pomazanka zmizely. Potom teprv řekl, že se najedl. Ale mlynářka spínala ruce nad tím žroutem; po své vůli byla by ho hned vyhnala, ačkoli mlynář dokazoval, že udělá Nesyta za deset díla, že musí tedy za deset jísti. Pan otec byl však pánem v domě, právo své nezadal a žena musela konečně umlknout. Po nějakém teprv čase ozvala se znova, ovšem jen opatrně a zponenáhla. Mlynář byl s Nesytou jak náleží spokojen, a nebyl

by ho nikdy od sebe dal; ale ženino naříkání, čeládky poštívání tak jej omrzelo, že se rozhněval, a Nesytu ze služby vypověděl. Ten se poděkoval, a šel dále; ale přece ho to mrzelo, protože se měl ve miýně dobře. Povídá si cestou: »Kam jen jíti, aby mně dali do syta se najíst?«

»Pojď ke mně, já ti dám jíst, co hrdlo stačí,« ozval se za ním hlas.

Nesyta se ohlídne a spatří čerta.

»Kdo pak jsi?« ptá se zvědavě, protože o čertu nikdy neslyšel, jak vyhlíží, a tudy ho nepoznal.

»Já jsem čert, a nebojíš-li se, pojď ke mně sloužit; práce mnoho není, pohodlí do syta, a výsluha bohatá.«

»K tobě, nebo k jinému, to je vše stejné. Co se práce týče, té se nebojím, když se pořádně najím, a s platem budu spokojen, jaký mi dáš.«

Když Nesyta svolil, že půjde do pekla na službu, vzal ho čert na záda, letěl s ním v povětří a postavil ho doprostřed velké síně, kde stály tři kotle.

»Pod tyto kotle musíš přikládat, to je tvá jediná práce,« řekl čert. »Budeš-li u mne sedm let, dám ti za výsluhu, co budeš chtít. To ti však povídám, do kotlů se podívat nesmíš.«

»Nestarej se o nic, já to všecko jak náleží udělám,« odpověděl Nesyta, a začal hned oheň pod kotly spravovat. Čert na to odešel, a za chvíli přinesli čertíci plné mísy jídla tak dobrého, jaké co živ nejedl; k tomu v konvích dobré víno. Nesyta si myslil, bude-li to pořád takové, to se odtud ani

nehnu: a ono to bylo vždy takové. Jídel na výběr, pití též tolik, k tomu práce málo, což divu, že Nesyta někdy samou bujností peklem třásl?

Dlouho ovšem byl již ve službě, ale kolik let, to nevěděl, proto že se tam čas nepočítá. Až posud mu nenapadlo, aby se koukl, co v kotlích vězí, ačkoli často, když přikládal, úpění a vzdychání slyšel. Tu přijde zase jedenkrát čert a Nesyta se ho ptá, jak dlouho má ještě do sedmi let?

»Zejtra bude už sedm let, co jsi u mne; ale myslil jsem, že tu ještě sedm let zůstaneš?«

»Inu, vidíš, pane, já bych u tebe zůstal, kdyby bylo jen trochu více práce, anebo kdybych směl někdy trochu se proběhnout. Při tom dobrém jídle a pití člověk zlenoší a zbujní; to není nic.«

»Já ti pomoci nemohu; když se ti tu nelíbí, musíš zpátky na svět.«

Po těch slovech čert odešel.

Nesyta přikládá, tu slyší v jednom kotli tak žalostné vzdychnutí, že ho u srdce bodlo. I nemoha odolat, nadzdvihne trochu víko a dívá se, co to tam vzdychá. Neviděl ale nic, nýbrž slyšel toliko bolestný hlas: »Ach, prosím tě, pusť mne z kotle ven, já jsem ubohá dušička, a chci se ti vším dobrým odsloužiti.«

To když Nesyta zaslechl, otevřel víko docela, bílá holubička vylítla ven, a sedla mu na rameno, řkouc: »Nyní ti poradím, co ti bude k dobrému. Zejtra, až se tě bude čert ptáti, jakou chceš výsluhu, řekni, že nechceš žádnou jinou, než ten starý

kabát s těma dvěma kapsama, co onde na hřebíku visí. On ti ho nebude chtít dáti, ale ty nic jiného nechťej, a neustupuj.«

»To je všecko dobré, já ti za to děkuji, ale jak, koukne-li se čert do kotle a tebe tam nenajde? Tu mně dá místo výsluhy notný výprask?«

»On se před tebou do kotle nepodívá; až budeš na světě, nemá k tobě žádného práva. Jen se neboj a buď s Pánembohem!«

»Počkej ještě, holubinko,« zadržel ji Nesyta, »pověz mi přece, co je v těch druhých dvou kotlích?«

»V tom jednom jsou nemilosrdné a v tom druhém pyšné srdce,« odpověděla holubička a zmizela.

Nesyta přikládal pod prázdný jako pod plný kotel, a když druhý den čert přišel, ptaje se, zdali do kotlů se nepodíval, zapřel všecko.

»Co žádáš tedy za výsluhu,« řekl čert, když chtěl Nesyta zpátky domů.

»Já nežádám nic jiného, než tamhle ten starý záplatovaný kabát, co na hřebíku visí.«

»Co pak bys s takovým starým kabátem dělal, ten nech viset; dám ti raději peněz, co chceš,« začal čert a živou mocí nechtěl kabát dáti.

Ale Nesyta stál na svém, že kabát dostati musí, protože věrně sloužil, a čert že mu přislíbil výsluhu, ať to je cokoliv. Co měl čert dělat, musel mu, ač dosti nerad, přece kabát s dvěma kapsama přinést.

»Abys ale věděl, co to máš za kabát, tedy ti to povím. Kdykoliv do pravé kapsy sáhneš, i kdyby to bylo tisíckrát za den, a řekneš, ať je plna tolarů, bude plna; a kdykoliv do levé sáhneš a řekneš, ať je plna dukátů, bude plna. Máš to bohatou výsluhu za sedm let.«

»Bláhový, za to jsem ale také v pekle sloužil,« odpověděl Nesyta, oblékl kabát a chytil se čerta okolo krku, který ho na svět donesl, na to samé místo, odkudž ho byl prvé odnesl.

Čert na to zmizel, a Nesyta se obrátil rovnou cestou k domovu.

Rodiče jeho byli ještě živi, jen že se jim zle vedlo. Kolikráte si již mysliili, kde se asi Nesyta potlouká, jestli pak někde hladem nezemřel. Tu ho najednou čert přinese, černého, rozcuchaného, v krátkých kalhotách, propálených škorních, v záplatovaném kabátě kroje praletého. Sotva ho poznali.

»I bodejž tě pan frater!« uvítal ho tatík. »Tak se chodí ze služby? Strach a hrůza z tebe jde, hned mi jdi s očí.«

»Jen se nezlobte, tatíčku, voda s mýdlem to všecko spraví, a nade všecko tyto.« Při tom sáhl do pravé kapsy, myslil si, aby byla plna, a v tu chvíli začal házet plnou hrstí tolary na stůl, až to řinčelo. Táta vyvalil oči a již ani necekl. Nouze a bída se z chalupy vystěhovaly, štěstí a radost se přistěhovaly. Hned druhý den dal Nesyta starou chalupu rozházet, a vystavěl nový pěkný zámek.

Potom kázal, aby se stalo provolání, že se mají všickni chudí řemeslníci, sedláci a žebráci z daleka široka k němu sejítí, poněvadž jim chce z nouze pomoci. Jaký to byl shon, to si můžeme pomyslit!

Tenkrát nebylo prý ještě mnoho měst ani vesnic, a byly velké lesy, pastviště a luka, kde by se byly mohly úrodné role zakládat. Toho Nesyta použil. Každému sedláku dal tolik peněz, aby si mohl stateček vystavět, a vykázal mu místo tam, kde si mohl pole založit. Řemeslníci měli místa k stavení vykázaná blíže Nesytova zámku. Pro chudé žebráky, kteří nemohli pracovat, dal Nesyta vystavět dům, a když bylo vše v něm uspořádáno, všecky do něho ubytoval. K tomu stavení bylo potřeba mnoho lidu, neboť se před časy tak nádherné domy nestavěly, a tudy se množství lidstva tam sešlo, a pracovalo. Pan Nesyta nedělal nic jiného, než jedl a pil a po jídle vyhazoval z kapes peníze a dával nuzným. Ačkoli se teď mýval a česal, byl přece dost ošklivý. Navzdor tomu ale měli ho lidé rádi, a když se přicházel podívat, jak se jim daří, byli by mu ruce, nohy samou vděčností zlíbali. Jediný tatík, nad počínáním synovým hlavou kroutil, a připomínal: »Synu, synu, já nevím, jak ti to projde; až se o tom král doví, bude s námi se všemi zle!«

»Nevidáno; král může být rád, když se mu pomůže, kde on nevidí. Ostatně ať jen přijde; nelíbí-li se mu to, já se ho nebojím.«

Každý hleděl, aby měl co nejdříve byt vystavěn,

a od čeho živu býti. Než se Nesyta nadál, byl jeho zámek obklopen veselými domky. Zdálí bylo vidět řady statků a čistě zorané pole; vesele zpívající skotáci hnali stáda na tučné luka. Nesyta měl z toho radost, a poručil, aby se nazvalo toto místo »Výsluhov«. Proto snad, že to vystavěno bylo z výsluhy.

Jak tatík předpověděl, tak se stalo. Král se to dověděl a velmi se rozhněval, že se poddaný osmělil bez jeho dovolení zemi rozdávat, která králi patřila. I poslal na něho pluk vojáků. Nesyta slyše o tom, když byli vojáci ještě daleko, poručil, aby se přistrojily skvostné hody pro všechny důstojníky, a šel jim naproti, aby je pozval k sobě na hostinu. Vojákům dal každému po tolaru na den, dokudž by u něho byli, a chleba a vína, co vypijou. To se líbilo vojsku, které od svého krále skrovně placeno bylo. Milerádi přijali návrh štědrého hostitele, a po přátelsku s ním táhli. Po prázdných polích rozbily se stany, ale nebylo v nich válečné chystání. Celý den ozýval se zpěv a hudba, a v Nesytově zámku pili na zdraví hospodářovo královští důstojníci, jinžto se nade všecko líbilo, že denně každý z nich našel dukát pod talířem.

Když se doneslo ke králi, jak se jeho vojsko drží, rozhněval se ještě více, a poslal za ním jiné dva pluky. Ale nač by se za skrovný plat s tak štědrým pánem bili, u kterého se kamarádi dobře měli? Nechali toho a následovali příklad svých předchůdců. Nyní si již nevěděl král jiné rady, než

jíti k tomu čarodějníkovi, a s ním se smířit. Jakmile se Nesyta dověděl, že k němu sám král jede, hned kázal připravit ještě skvostnější hody, vyjel mu vstříc a s uctivostí jej k sobě pozval. Tu viděl král, jak je Nesyta mocen a jaké musí mítí bohatství, že tolik peněz každodenně vyhází. Spatřil také, jak ho mají všickni rádi, vojsko i rolníci i řemeslníci, a že se s těží od něho odtrhnou, a konečně že by jej snadno o království připravit mohl, umínil si tedy, že mu nabídne svou jedinou dceru za manželku, tím že zlému zakročí cestu a své zemi že pomůže.

Jak si byl umínil, tak udělal. Nabídl Nesytovi princeznu svou jedinou a přislíbil udělati jej králem. Nesytovi to bylo vhod; nedlouho nato jel s králem na nevěstu se podívat. Obdarované od něho vojsko táhlo nazpátek. Nesyta sedl ve svém záplatovaném kabátě ke králi do kočáru, a jel do hlavního města.

Princezna Milina byla krásná jako jarní růže, a měla se dostat dobrému sice ale ošklivému muži. Skoro se král obával, aby se mu záměr jeho nepokazil. A věru by se bylo tak stalo, kdyby nebyla Milina příliš dobrá a svého otce ze vší duše nemilovala. Sotva slyšela od něho, že mu neštěstí hrozí, již neváhala, a slovo své dala. Slzy jí stály v očích, a ruka se třásla, když ji ženichu podávala, ale přece nevzala slovo nazpět.

Nesytovi se panna líbila, přitom však viděl dobře, že on sám svou krásou špatně se jí zavděčil, a srdce ho zbolelo. Již druhý den se s nevěstou a

králem rozloučil, pravě, že musí doma vše uspořádat a k svatbě se připravit. Truchliv jsa, vrátil se domů.

»Nu, jak se ti nevěsta líbí?« ptali se rodiče.

»Což je o to; ona je krásná jako rozkvětlá konvalinka, a mně se líbí zrovna dost, ale já se jí nelíbím.«

»Když si nedáš říci,« bručela matka, »povídala jsem ti již mnohokráte, proč ten žebrácký kabát nosíš. K čemu v tom vyhlížíš, a dokonce máš-li se tak vzácné nevěstě zalíbit. Šaty dělají člověka, to je staré přísloví. Však bys ty se jí zalíbil, jen se přistroj.«

»Vy můj kabát nechte; kdyby ho nebylo, nebylo by ničeho. Ten mi krásy neujme.«

»Máš pravdu, synu,« řekl otec, který se s jistotou domníval, že ten starý kabát syn od čaroděje dostal. »Ostatně si z toho nic nedělej; ženská se mění ruky obrácením.«

Nesyta kroutil hlavou, byl smuten celý den, a když jej máti k jídlu volala, pravil, že nemá žádný hlad.

»Já nevím, ten chlapec se mi nelíbí,« řekla ulekaná matka k svému muži, vidouc, že ztratil chuť k jídlu.

»I jen ho nech,« těšil ji povážlivý tatík, »až se ožení, však on bude jíst.«

Nesyta seděl u okna ve své sedničce, nestaral se o nic, a myslel jen na Milinu, která mu hlavu

a srdce pomátla. Rád by svůj záplatovaný kabát byl za trochu krásy dal.

Najednou ho klubne něco do ruky a když se podívá co to, vidí vedle sebe bílou holubičku, která k němu takto promluvila: »Já jsem ta dušička, kterou z pekelného ohně vysvobodil. Pánbůh sám mne k tobě posílá, abych ti pověděla, že se má tvé přání vyplnit, za to žes tak mnoho dobrého chudým učinil. Od této chvíle budeš míti krásnou tvář a slušnou postavu. Zůstaň vždy dobrým a nezapomeň na Pána Boha.«

S těmi slovy holubinka se ztratila.

Nesyta pln radosti vyskočil, koukl do zrcadla, a viděl svou ošklivou tvář v krásnou proměněnou; i začal zpívat a samou veselostí po sednici tancovat. Rodiče to slyšeli, a myslíce že se snad syn zbláznil, přiběhli strachem se třesouce nahoru k němu, ale nepoznali ho dříve, až k nim promluvil. Radovali se s ním. Druhý den si dal udělat deset kovaných truhel. Když byly hotovy, postavil je do sedničky kde spal, zavřel dveře, a začal do nich oběma rukama z kapes tolary a dukáty házet, a dříve nepřestal, dokud nebyly truhly plny. Potom otevřel okno, kabát se sebe svlékl, hodil ho oknem ven a křičel: »Tu máš tvou výsluhu zpátky, již jí nepotřebuju!«

Čert si kabát popadl, strčil hlavu do okna a zle se na Nesytu osopil: »Ty se chraň, abys nám o klepet nepřišel, sice tě proženem, jakos nás

s penězi prohnal. Co peklo peklem stát bude, takového šibalského služebníka do něho nepřivedu.«

Nesyta se smál a přál čertu šťastnou cestu. Nyní naložil peníze na vozy, nakoupil pro nevěstu drahého šperku, pro sebe šatů, krásně se přistrožil a jel s rodiči na svatbu. Jak se vyjasnily nevěstiny snivé oči, když ji objal místo ošklivého tak sličný ženich!

Král byl se svým zetěm a s jeho bohatstvím spokojen a udělal ho králem. Dělal-li dříve dobrodiní lidem, dělal je potom ještě více. Čert nedostal za všechny ty peníze náhradu a byl tenkrátě přece ošizen.

Silný Ctibor.

Riesenburgský dvůr, k Náchodskému panství patřící, byl za starých časů velký a ohromný hrad, kolem a kolem lesem ohražen. Od západní strany se vjíždí do brány, k půlnoční straně vede však jen ouzká stezka po příkré skále k řece Úpavě, která se pod skaliskami plíží. Dříve bylo to, teď tak malebné, údolí na břehu řeky celé jedlemi zarostlé, a jen na místě, kde až podnes na mlejništi říkají (protože prý tam as před dvěma sty lety mlýn stál), byla malá chaloupka, v které jeden ovčák zůstával.

Jednoho dne jede pán Riesenburgský z procházky a tu vidí, an milý ovčák velikánskou jedli na rameně nese; byl dobrý pán, ale velmi přísný, a obzvláště na toho, který se opovážil z lesa dříví krásti aneb nějakou škodu dělati. Myslil tedy, že vítr jedli porazil, a ovčák že ji v lese našel a ukradl; hněvivě se tedy na něho obořil: »Jak ty se můžeš opovážit z mého lesa dříví krásti?«

»Odpusťte mně to, pane rytíři; mám tuze špatný barák, a již dlouho jsem přemejšlel, jak bych si ho spravil. Včera jak tudy jdu, padla mi ta jedle do

oka, a myslím si: »Počkej, ta by se ti hodila. I nedalo mi to, až jsem pro ni došel a vytrhl.«

»Ty že jsi tak silný?« ptal se rytíř a s podivením hleděl na ovčáka, který pořád ještě jedli na rameně držel. Nebyl příliš velký, ale svalovité a složité postavy.

»I což je o sílu,« odpověděl ovčák, »jen kdybych měl něco lepšího na zub.«

»A co bys tak potřeboval, abys byl ještě silnější?«

»Inu já myslím, kdybych snědl dva pytle hrachu, několik uzených kýt a k tomu vědro dobrého vína vypil, že bych v stavu byl s každým obrem se prát.«

»Dobře tedy, máš to míti, a zejtra si pro to přijď do hradu. A stranu té jedle ti to pro tentokráte odpustím, ale podruhé cti můj bor.«

S radostí ovčák rytíři poděkoval a vesele domů s jedlí kráčel. Od té chvíle dali mu jméno Ctibor. Když přijel rytíř domů, nařídil hradnímu, až přijde Ctibor do hradu, aby mu dal dva pytle hrachu, šest uzených kýt a vědro nejlepšího vína.

Druhý den stáhl Ctibor ženě cíchu s postele a šel si do hradu pro přípověď. »A kam si to dáte, kdo vám to pomůže nést?« ptal se hradní, když viděl, že Ctibor sám a sám přichází.

»Naložím si to na ramena a ponesu to sám.«

»Jsem váš blázen? Jakpak byste mohl tolik unést?«

»O unešení je hej, jen mi to dejte.«

Naschvál mu hradní plnou cíchu hrachu naměřil, jestli to opravdu unese. Bylo ho v ní čtyry korce a k tomu ještě šest kýt. Ale Ctibor si zavázal cíchu a vědro vína dohromady, přehodil to přes rameno, a poděkovav hradnímu, kráčel pohodlně domů.

Několik dní nato byl vypsán z Prahy velký turnaj, ku kterémuž se všickni rytíři sjeti měli. Byl to prý tenkrát způsob, že si rytíři silné panoše (čili obry) drželi, kteří se na místě jich při turnaji potýkali. Rytíř Riesenburský neměl žádného tak silného panoše, na kterého by spolehnouti mohl; byl tedy u velké nesnázi. Na štěstí zpomněl si na Ctibora a tu chvíli pro něho poslal.

»Poslechni, Ctibore,« řekl, když ovčák vešel. »Jestlipak bys chtěl u mne panošem být?«

»To věřím, že chtěl, a jak rád.«

»Musel bysi se naučit se zbraní zacházet a dobře jezdit.«

»Tomu já se všemu rád učit budu; a síly mám teď až nazbyt.«

»Dobře tedy; jdi k hradnímu, on ti dá jiný šat, za týden musíš ale všecko umět, potom pojedem do Prahy.«

Ctibor radostí do stropu skákal, když slyšel, že pojedem do Prahy, a ve dne v noci se učil; než uplynulo osm dní, uměl vše, co panoši potřeba, a rytíř docela uspokojen odebral se se svým komonstvem do Prahy. Z celých Čech byli již rytíři poňromadě i mnoho cizinců; obzvláště se povídalo mnoho o jednom, který prý velmi silného obra

s sebou měl. Když nastal den k turnaji určený, sjeli se všickni na ustanoveném místě, kde pro pány a paní lešení skvostnými koberci obvěšené připraveno bylo, před nímž se panoši potýkali. Když se panstvo shromáždilo, vjeli v ohražené místo dva panoši na pěkných koních, jeden byl onen vyhlášený obr, druhý českého rytíře panoš. Po malé chvíli byl cizinec vítězem; tak stalo se několiku, z čehož cizinci nesmírnou radost měli, čeští páni ale pohoršení. Tu přišla řada i na Ctibora. Když předejel a cizinec toho jak se zdálo nepatrného chlapíka přeměřil, řekl pohrdlivě: »Jakpak se ty, malý mužíčku, můžeš opovážit, se mnou se potýkat? Tebe rozmáčknu jako ten kámen!« a vezma kámen oblátkový do ruky, zmáčknul jej jako homolku.

»Inu,« řekl Ctibor a popojel až k němu, »když myslíte, že jsem proti vám slabý, tedy se nepotýkejme a podejme si na rozchod po přátelsku ruku.« S oušklebkem mu obr ruku podal, ale Ctibor ji popadl, vyhodil obra do povětří a zase ním tak nerázně o zem smýknul, že více ani nedechl. »Myslíš, že jen u vás umění kameny mačkat; u nás umíme ještě něco víc.«

Tu se ozval pán Riesenburský: »Ctibore, Ctibore, obrův pán ti ujíždí, pusť se za ním.« Ctibor nechaje obra ležet, pustil se za pánem. Právě jel cizinec s kopce, když ho Ctibor dohonil; i skočil s koně a popadl vůz tak silně za kolo, že mu kus loukotě s třemi špicemi v ruce zůstal. »Tak se, pane, od nás neujíždí,« křičel na omámeného ry-

tíře, »dříve musíte zaplatit,« (byl to snad způsob, že který prohrál, vítězi dobré zpropitné dáti musil), chtěj neb nechtěj, musil se cizinec vrátit a ku posměchu českým pánům Ctiboru zaplatit. Ctibor však za svůj hrdinský kus stal se rytířem a do znaku si dal kus loukotě s třemi špicemi. Žil dlouho a vždy v dobrém přátelství s pánem Riesenburským; konečně byl v kostele na Hoříčkách pochován.

Božena Němcová počala psáti české pohádky roku 1844. Odjela z Prahy do Ratibořic, podívat se na kraj, kde žila jako malé děvčátko, a který o deset let později tak krásně popsala v Babičce. Na procházkách po známých místech rozpomenula se na místní pověsti, které slýchala a pokusila se je zapsati a posílala je do »České Včely«, kde byly hned otištěny. Jsou jen krátké, a spisovná řeč je čtyřadvacetileté spisovatelce začátečníci ještě obtížná. Z těchto povídek je tu otištěn »Silný Ctibor«. Když se vrátila do Prahy, pokusila se psáti pohádky, jak byly tehdy v oblibě. Vybízel ji k tomu sám Erben, a jeho pohádka »Tři přadleny« v »České Včele« byla jí vzorem. Vzpomínala si na knížky, které v dětství i později čítala, psala po paměti také podle vzpomínek na povídky slýchané, a tu se jí již psalo lépe. Uměla vypravovati prostě a jasně, ovládala již lépe myšlenky i řeč.

Zatím však se přestěhovala v létě 1845 do Domažlic, počala hned choditi po vesnicích a rozprávět s lidem, tím nabyla jiných zkušeností. Přivykla mluvě lidové, kterou již jako děvčátko tolik slýchala, a naučila se také nejen jadrnější a přirozenější řeči psáti, ale také mysliti způsobem, jakým vypravuje a myslí venkovský lid. Dovedla přizpůsobiti svůj sloh vy-

pravování lidu. Slyšela též vyprávěti pohádky vesnickými lidmi, a ty pak vypravovala v dalších sešitcích své sbírky. Z těchto pohádek jsou tu »Neohrožený Mikeš«, »Čertův švagr« a »Nesyta«. O Mikšovi vypravuje ještě z pola po starém způsobu: ráda povídá příběh tak, jako by se byl stal kdysi za starodávna, a libuje si v mnohých podivných podrobnostech, velmi dobrodružných. Ale v druhých dvou upravuje z povídek ne romantické vypravování, ale líčí obrázky ze skutečného života vesnického lidu. Její povídky nejsou tedy pohádky lidové, národní, ale její vlastní práce, skládané podle toho, co si lid vypravuje.

Pohádky, které jsme tu vybrali, projevují zálibu v neohrožených, statečných a dobrých činech neobyčejných siláků, pocházejících z prostého lidu. Tuto zálibu v nadobyčejné, neohrožené síle, kterou prostý člověk vynikne nad pány třeba i s pomocí nadpřirozenou, projevuje také lid rád ve svých pohádkách. Tehdy zvlášť byla ještě robota, člověk poddaný nemohl ve skutečnosti nabýti vrchu nad pány ani silou, ani chytrostí. Proto si lid tak rád vypravoval příběhy, třeba ne pravdě podobné, ve kterých se splňovalo jeho přání vyniknout nad pány a uplatnit svoji sílu. Němcová milovala lid a měla soucit s jeho těžkým stavem poddanským, proto se jí také líbilo takové vypravování a napodobila je. Lid nevymýšlel si sám tyto podivuhodné příběhy. Vybíral si je z literatury, kterou znal z ústního podání neb z předčítání. Literatura celého světa projevuje také zálibu v příbězích o nadobyčejně silných lidech, konajících neobyčejně

odvážné skutky. Je to obecný rys lidské povahy, záliba v projevech velké síly a odvahy, rys, který jevi literatura velmi stará. Tím se stalo, že povídky Němcovou vypravované podle českých povídek lidových jsou svým obsahem velmi příbuzny s mnohými a mnohými shodnými povídkami, sbíranými jinými sběrateli u rozmanitých národů evropských a také v starých psaných literaturách i národů asijských. Putovaly v různé podobě po zemi po mnohá staletí a po mnohých literaturách, než pronikly do lidových vrstev evropských národů a také do Čech. Němcová nespokojila se však vždy jen s onou obecnou zálibou v projevech neobyčejné síly prostého, poddaného člověka, ale připojuje k ní vlastní záliby a vlastní myšlenky. Tím tvoří z nich nová díla.

Povídka o Ctiborovi je založena na staré historii erbovní. Šlechtické rodiny rády si dávaly vyprávěti zajímavé povídky o svém původu, kterými byl zakladatel jejich rodu chválen. Němcová spokojila se v tomto svém vypravování — je to práce ještě začátečnická — tím, co pověst podává: Ctibor je silák, který se stará, třeba je jen chudý ovčák, o svoji rodinu. Poslouchá svého pána, slouží mu oddaně, a dobývá rytířství a erbu tím, že chrání dobrou pověst svého českého národu proti cizinci. Nevíme sice, jak slyšela Němcová povídku tu vypravovati, je však možno, že ono vlastenectví, které se v Ctiborově činu projevuje, je jejím dílem: že k pověsti rodové připojila sama myšlenku o vlasteneckém významu Ctiborova zápasu s obrem.

Povídka o neohroženém Mikšovi jedná o tom, jak ze tří neobyčejných siláků poctivý, dobrý, rozumný a neohrožený hoch koná svou silou dobro a vítězí nad hrubými, prolhanými a zlými siláky souduhy. Tutéž myšlenku projevují sice také často cizí povídky vypravující tentýž příběh, ale Němcová vytkla ji s takovou zálibou a s takovým důrazem, oživila vypracování tak zajímavými podrobnostmi, že se její povídka zalíbila našemu lidu, a máme doklady z nových sbírek, že vedle jiných shodných povídek toho druhu mezi lidem českým sebraných, také právě její povídka se v lidu znovu vypravuje.

Nejsiiněji je znáti vlastní tvořivou práci Němcové v Čertově švagrovi a v Nesytovi. Obě jsou vypravovány podle stejného základního příběhu. Vesnický silný hoch slouží čertu, dostane od čerta peníze a tím se stane mocným pánem. Vlastní silou marně se vzpírá zlé vrchnosti, ale jak má vševládné peníze, překoná i vrchnost. První z nich má velmi pěkně vymyšlený a vypracovaný počátek, o chudém Petrovi, než se dostane k čertu do pekla, druhá pak hlavně podává líčení, jak blahodárně Nesyta penězi, v pekle nabytými, působil. Petrovy trampoty jsou smutný obrázek neblahého rodinného života na venkově, řádění macechy vůči nevlastnímu synovi, a pak trudných poměrů poddanských, kde všemocný pan vrchní může bez soudu zavírat nevinného hochu, odvést jej na vojnu — a to vše je vypravováno velmi živě, věrně a umělecky. Ale i jiné obrázky, na příklad sekáčů, pracujících na poli, jsou pěkné a milé. Jasně se jeví

upřímné a poctivé smýšlení spisovatelky v líčení čerta a pekla: čert je hodný, pomáhá chudému a poctivému, proti zlým, zabraňuje zločinu; je vykonavatelem boží vůle — jen hříšníky odvléká do pekla. Proti pracovitému silákovi je vylíčen zadlužený, ziskuchtivý pán, kterému zbohatlý selský hoch, byť i šeredný je hned dobrý dost za ženicha dceři. V Nesytovi je cesta do pekla a povaha čerta vylíčena spíš asi podle slyšené povídky. Ale jak Nesyta zakládá svůj Výsluhov, obec volných sedláků a pracovitých řemeslníků, která se stará o chudasy práce neschopné — jak překonává penězi i panskou moc — v tom se projevuje velmi krásné a hluboce cítěné smýšlení Boženy Němcové o osudu poddaných, chudých lidí. Jak blaze asi působily obrázky ty na sedláky v době té ještě těžce robotící na panském, když viděli, aspoň v pohádce, že pán-nepán jen nahodilou výhodou — penězi — vládne druhým, a prostý sedlák dovede jimi vytvořit ráj na zemi!

Že se v pohádkách Němcové dějí věci neskutečné, že vystupují osoby ve skutečnosti nemožné, to není závadné. Účel pohádek je v myšlence, kterou projevují, jejich umělecká hodnota ve vroucnosti a opravdovosti, kterou jej projevují — neskutečné příběhy a osoby jsou jen výzdoba, prostředek, jehož spisovatelka užívá, jsou jen navyklá, tradicí vytvořená forma, která, jsouc čtenářům známá a milá, snáze myšlenky, které podává, obecní. V. T.